ĢENERĀLADVOKĀTA DAMASO RUISA-HARABO KOLOMERA [*DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER*]

SECINĀJUMI,

sniegti 2008. gada 8. aprīlī [1]

I — Ievads

1. Pēdējos piecos gados judikatūrā [2], kurā man bijis tas gods sniegt savu ieguldījumu [3], Tiesa ir precīzāk iezīmējusi mazliet neskaidrās *ne bis in idem* principa aprises, kura vispārējo piemērojamību nevar pavājināt katrā konkrētā gadījuma specifika.

2. Tāpat, skatoties gleznu, lai gūtu atbilstīgu kopējo iespaidu, ir jāattālinās no krāsainā objekta, jo citādi pastāv iespēja, ka acs tīklene uztvers tikai svītras, faktūru un krāsu masu, nespējot aptvert gleznas vispārējo nozīmi.

3. Reizumis tas izrādās īpaši grūti, kā, piemēram, šajā lietā, kura daļēji ierosināta tādas personas paradoksālās rīcības dēļ, kas vēlas nodrošināt sev personīgu labklājību, atsaucoties uz pirms 47 gadiem tai piespriesto nāves sodu [4], lai izmantotu *ne bis in idem* principu. Tas ir tiesību "spožums un posts".

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Šengenas acquis*

4. Šajā tiesību aktu kopumā ietilpst:

a) nolīgums, kas noslēgts 1985. gada 14. jūnijā pilsētā Luksemburgā, kas tam

1 — Oriģinālvaloda — spāņu.

2 — Tiesa aplūkojusi šo principu septiņās lietās: 2003. gada 11. februāra spriedumā apvienotajās lietās C-187/01 un C-385/01 *Gözütok* un *Brügge* (*Recueil*, I-1345. lpp.), 2005. gada 10. marta spriedumā lietā C-469/03 *Miraglia* (Krājums, I-2009. lpp.), 2006. gada 9. marta spriedumā lietā C-436/04 *Van Esbroeck* (Krājums, I-2333. lpp.), 2006. gada 28. septembra spriedumā lietā C-150/05 *Van Straaten* (Krājums, I-9327. lpp.), 2006. gada 28. septembra spriedumā lietā C-467/04 *Gasparini* u.c. (Krājums, I-9199. lpp.), 2007. gada 18. jūlija spriedumā lietā C-288/05 *Kretzinger* (Krājums, I-6441. lpp.) un 2007. gada 18. jūlija spriedumā lietā C-367/05 *Kraaijenbrink* (Krājums, I-6619. lpp.).

3 — Apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge*, lietā *Van Esbroeck* un lietā *Van Straaten* es savus secinājumus sniedzu attiecīgi 2002. gada 19. septembrī, 2005. gada 20. oktobrī un 2006. gada 8. jūnijā. Pārējās lietās, izņemot lietu *Miraglia*, kurā spriedums taisīts bez secinājumiem, ģenerāladvokāte Šarpstone [*Sharpston*] sniedza secinājumus 2006. gada 15. jūnijā — lietā *Gasparini* u.c. — un 2006. gada 5. decembrī — lietās *Kretzinger* un *Kraaijenbrink*.

4 — Nietzsche, F., *El crepúsculo de los ídolos*, izd. Alianza Editorial, Madride, 2006, 34. lpp. Šajā darbā, nodaļas "Maksimas un asprātības" 8. aforismā, kurā runa ir par dzīves kara skolu, Nīče saistībā ar gribu izdzīvot parāda cilvēku dzimuma spēju izmantot sev par labu nelaimi: "viss, kas mani nenogalina, padara mani stiprāku". Spānijā teiktu "lo que no mata, engorda".

devusi savu vārdu [Šengenā], starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstīm, Vācijas Federatīvo Republiku un Francijas Republiku par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām [5];

b) 1990. gada 19. jūnijā noslēgtā konvencija, ar ko īsteno šo nolīgumu [6] (turpmāk tekstā — "Konvencija") un kurā noteikti sadarbības pasākumi šīs kontroles atcelšanas seku izlīdzināšanai;

c) protokoli un citu dalībvalstu pievienošanās dokumenti, deklarācijas un akti, ko pieņēmusi saskaņā ar Konvenciju izveidotā Izpildkomiteja, kā arī tie, ko pieņēmušas instances, kam šī komiteja piešķīrusi lēmējtiesības [7].

5. Ar protokolu (Nr. 2) (turpmāk tekstā — "Protokols"), kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, minētais *acquis* ir iekļauts Eiropas Savienības sistēmā, un saskaņā ar Protokola 2. panta 1. punkta pirmo daļu kopš Amsterdamas līguma stāšanās spēkā (1999. gada 1. maijs) tas ir saistošs 1. pantā minētajām trīspadsmit valstīm [8].

6. Padomes 2007. gada 6. decembra Lēmums 2007/801/EK [9] ievērojami paplašināja Šengenas *acquis* teritoriālo piemērojamību, nosakot, ka šā *acquis* noteikumi ir pilnībā piemērojami Čehijas Republikā, Igaunijas Republikā, Latvijas Republikā, Lietuvas Republikā, Ungārijas Republikā, Maltas Republikā, Polijas Republikā, Slovēnijas Republikā un Slovākijas Republikā.

7. Apvienotā Karaliste [10] un Īrijas Republika [11] šajā kopīgajā projektā nav iesaistījušās pilnīgi, izvēlēdamās piedalīties atsevišķās jomās.

5 — OV 2000, L 239, 13. lpp.
6 — OV 2000, L 239, 19. lpp.
7 — OV 2000, L 239, 63. un turpmākās lpp.

8 — Beļģijas Karaliste, Vācijas Federatīvā Republika, Grieķijas Republika, Spānijas Karaliste, Francijas Republika, Luksemburgas Lielhercogiste, Austrijas Republika, Portugāles Republika, Itālijas Republika, Somijas Republika, Nīderlandes Karaliste un Zviedrijas Karaliste, kā arī Dānijas Karaliste, kurai tomēr ir īpašs statuss, kas tai ļauj nepiemērot nolēmumus, kas pieņemti šajā jomā.
9 — OV L 323, 34. lpp.
10 — Padomes 2000. gada 29. maija Lēmums 2000/365/EK (OV L 131, 43. lpp.) un 2004. gada 22. decembra Lēmums 2004/926/EK par to, kā Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste piemēro daļu no Šengenas *acquis* noteikumiem (OV L 395, 70. lpp.).
11 — Par tās lūgumu tika pieņemts Padomes 2002. gada 28. februāra Lēmums 2002/192/EK (OV L 64, 20. lpp.).

8. Lai gan, protams, Kipras Republikai [12], Bulgārijas Republikai un Rumānijas Republikai [13] kopš to pievienošanās Eiropas Savienībai ir saistošs minēto noteikumu kopums, tomēr ir nepieciešama Padomes rīcība, lai pārbaudītu, vai ir izpildīti vajadzīgie nosacījumi to piemērošanai šīm valstīm.

9. Saistībā ar valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis, Protokola 6. pantā ir noteikts, ka Īslandes Republika un Norvēģijas Karaliste īsteno un pilnveido Šengenas *acquis*, kas šajās valstīs ir piemērojams kopš 2001. gada 25. marta [14]. Turklāt pastāv Nolīgums par Šveices asociēšanu minētā *acquis* īstenošanā, piemērošanā un pilnveidošanā [15], kuram, iespējams, pievienosies Lihtenšteinas Firstiste atbilstoši Padomes izstrādātajam lēmuma projektam [16].

10. Atbilstoši Protokola preambulai tā mērķis ir uzlabot Eiropas integrāciju, lai Eiropas Savienībai ļautu straujāk kļūt par telpu, kurā valda brīvība, drošība un tiesiskums.

11. Pamatojoties uz Protokola 2. panta 1. punkta otro daļu, Padome 1999. gada 20. maijā pieņēma Lēmumu 1999/435/EK un Lēmumu 1999/436/EK, ar ko definē Šengenas *acquis* un atbilstīgi Eiropas Kopienas dibināšanas līguma un Līguma par Eiropas Savienību attiecīgajiem noteikumiem nosaka tiesisko bāzi [juridisko pamatu] šā *acquis* normām [17].

B — *Īpaši par "ne bis in idem" principu*

12. Konvencijas III sadaļa "Policija un drošība" sākas ar nodaļu, kura veltīta "Policijas sadarbībai" (39.–47. pants) un kurai seko otra nodaļa, kas attiecas uz "Savstarpēju tiesisku palīdzību krimināllietās" (48.–53. pants).

12 — Akta par pievienošanās nosacījumiem 3. panta 2. punkts (OV 2003, L 236, 50. lpp.).

13 — Akta par pievienošanās nosacījumiem 4. panta 2. punkts (OV 2005, L 157, 203. lpp.).

14 — 1996. gada 19. decembrī trīspadsmit Eiropas Savienības dalībvalstis, kas tolaik bija parakstījušas Šengenas vienošanos, un minētās Ziemeļvalstis Luksemburgā parakstīja *ad hoc* vienošanos, kuram sekoja 1999. gada 18. maija Nolīgums starp Eiropas Savienības Padomi un Īslandes Republiku un Norvēģijas Karalisti par šo valstu asociēšanu Šengenas *acquis* īstenošanā, piemērošanā un pilnveidošanā (OV L 176, 36. lpp.). Ar šā pēdējā nolīguma 15. panta 4. punktu Padomei bija uzdots noteikt brīdi, kad minētais nolīgums stājas spēkā attiecībā uz jaunajām līgumslēdzējām pusēm, un Padome šo uzdevumu izpildīja ar 2000. gada 1. decembra Lēmumu 2000/777/EK (OV L 309, 24. lpp.), vispārējā kārtībā norādot 2001. gada 25. martu (1. pants).

15 — Apstiprināts ar Padomes 2004. gada 25. oktobra Lēmumu 2004/860/EK (OV L 370, 78. lpp.).

16 — Padomes 2006. gada 1. decembra lēmuma projekts COM (2006) 752, galīgā redakcija.

17 — OV L 176, attiecīgi 1. un 17. lpp.

13. Trešo nodaļu ar virsrakstu "*Non bis in idem* principa piemērošana" veido 54.–58. pants, kas balstīti uz LES 34. un 31. pantu atbilstoši Lēmuma 1999/436 2. pantam un A pielikumam.

14. 54. pantā ir noteikts:

"Personu, kuras sakarā vienā Līgumslēdzējā Pusē ir pieņemts galīgs tiesas spriedums, nedrīkst par to pašu nodarījumu saukt pie atbildības citā Līgumslēdzējā Pusē, ar noteikumu, ka notiesāšanas gadījumā sods jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi tās Līgumslēdzējas Puses tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts."

C — *Francijas tiesības*

15. Piekrītu apsvērumiem, ko sniegusi viena no personām, kas iestājušās lietā [18] šajā prejudiciālajā tiesvedībā, par to, ka lēmumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu ir sniegts maz informācijas par piemērojamajiem Francijas noteikumiem [19].

16. Tomēr saskaņā ar Militārās tiesvedības kodeksa [20] 120. pantu aizmuguriski notiesātā persona varēja celt iebildumus pret spriedumu piecu dienu laikā pēc tā paziņošanas, bet, kā parasti notiek sprieduma aizmuguriskās taisīšanas gadījumos, ja paziņošanas fakts nav ticis apstiprināts, minētais 120. pants ļauj celt iebildumus tik ilgi, kamēr nav izbeidzies soda izpildes noilguma termiņš.

17. Savukārt Kriminālprocesa kodeksā [21] ir paredzēts, ka soda izpildes noilguma termiņš ir 20 gadi kopš tā uzlikšanas [22].

18. No šīm normām, tās aplūkojot kopā, izriet, ka aizmuguriski taisīts spriedums, kuras paziņošana ieinteresētai personai nav apstiprināta [23], kļūst nepārsūdzams [24], izbeidzoties 20 gadu termiņam kopš tā pasludināšanas, un jāatceras, ka šajā lietā noilguma termiņš sakrīt ar termiņu, kurā var lūgt pārskatīšanu [25].

18 — Konkrētāk, Ungārijas valdība tās apsvērumu 8. nodaļā.

19 — Francijas un Vācijas iestāšanās lietā, kas diemžēl nav notikusi, varētu ļaut novērst dažas nepilnības.

20 — Lai gan šis kodekss pašlaik nav spēkā, tas ir piemērojams *ratione tempore* pamata lietai, ņemot vērā tā 1958. gada redakciju; tā priekštecis bija 1928. gada 9. marta likums.

21 — 133. panta 2. punkts pašlaik spēkā esošajā kodeksā un 639., 640. un 763. pants tekstā, kas bija piemērojams slepkavības laikā.

22 — Portugāles Republika savu apsvērumu 27. punktā atsaucas uz Francijas Kriminālprocesa kodeksa 639. pantu, no kura izrietot, ka soda izpildes noilguma termiņš sākas pirms aizmuguriski notiesātās personas aizturēšanas: "si le contumax se constitue prisonnier ou s'il est arrêté avant que la peine soit éteinte par prescription [..]" [ja aizmuguriski notiesātā persona atrodas ieslodzījumā vai ja tā tiek aizturēta pirms soda izpildes noilguma termiņa izbeigšanās].

23 — Aplūkojamajā lietā nav konstatēts, ka spriedums būtu paziņots notiesātajam.

24 — Franču termins, kas atbilst šim statusam, ir "irrevocabilité", kas nozīmē, ka spriedums ir formāli galīgs.

25 — Tas izriet no Parīzes kara tribunāla prokurora sniegtā atzinuma, uz kuru es sīkāk atsaukšos še turpmāk.

III — Fakti, pamata prāva un prejudiciālais jautājums

19. Klausu Burkēnu [*Klaus Bourquain*], Vācijas pilsoni, kas bija Francijas ārzemnieku leģiona dalībnieks [26], ar 1961. gada 26. janvāra spriedumu Bruņoto spēku pastāvīgais tribunāls Konstantīnas austrumzonas [*Zone Est Constantinoise*] apgabalā, Bonē [*Bône*] [27], notiesāja par slepkavību, aizmuguriski atzina viņa vainu un piesprieda nāvessodu.

20. Minētais kara tribunāls atbilstoši tolaik spēkā esošajam Francijas krimināl kodeksam uzskatīja par pierādītu, ka 1960. gada 4. maijā Burkēns, vēlēdamies dezertēt pie Alžīrijas un Tunisijas robežas, Eltarfas [*El Tarf*] apgabalā [28], bija nošāvis citu Ārzemnieku leģiona karavīru, kas arī bija vācietis un kas centās neļaut viņam dezertēt.

21. Notiesātais nekad nav stājies Tribunāla priekšā, jo aizbēga uz Vācijas Demokrātisko Republiku; sods nav ticis izpildīts, lai gan uz viņa mantu tika uzlikts arests izdevumu piedziņas nodrošinājumam.

22. Nekāds cits kriminālprocess pret Burkēnu nav ticis ierosināts nedz Francijā, nedz Alžīrijā; savukārt Vācijas Federatīvās Republikas iestādes 1962. gadā izdeva apcietināšanas orderi, kas tika nosūtīts Vācijai Demokrātiskajai Republikai un kuru tā ir noraidījusi.

23. 2002. gadā *Staatsanwaltschaft Regensburg* (Rēgensburgas Prokuratūra) uzsāka darbības, lai Burkēnu notiesātu Vācijā par šiem pašiem nodarījumiem.

24. Tomēr tolaik ar 1961. gada 26. janvāra spriedumu uzlikto sodu vairs nevarēja izpildīt Francijā, jo: 1) 1968. gadā šī valsts bija amnestējusi [29] noziegumus, ko izdarījuši tās karavīri kara notikumu gaitā Alžīrijā, 2) tā noilgums bija iestājies 1981. gadā un 3) tajā pašā gadā tika atcelts nāvessods [30].

26 — Papildus aktīvajai lomai Alžīrijas karā šis franču armijas elites korpuss, kuru 1831. gadā izveidoja karalis Luī Filips I [*Louis-Philippe I*], 1863. gada 30. aprīlī Meksikā ierakstīja vienu no slavenākajām lappusēm tā vēsturē Kameronas [*Camarón*] kaujā, kad 65 karavīri Žana Danžū [*Jean Danjou*] vadībā desmit ilgas stundas turējās pretī tūkstošiem regulārās Meksikas armijas karavīru; šo notikumu savā romānā ļoti uzskatāmi attēlojis Mañes, J., *El mito de Camerone*, 2. izdevums, izd. Hergué Editorial, Huelva, 2005.

27 — Pilsēta Alžīrijā, tagad Annaba [*Annaba*], senos laikos — Hipona [*Hipona*], kurā Šv. Augustīns bija biskaps no 396. līdz 430. gadam.

28 — Neraugoties uz nepārvaramo barjeru starp realitāti un daiļliteratūru, šī skumjā notikuma apstākļi tomēr atgādina A. Kami [*Camus, A.*] sacerējumu "Svešinieks" (*El Extranjero*, izd. Alianza Editorial, Madride, 2003). Nobela prēmijas laureāts, dzimis Alžīrijā, ar neizpušķotu eksistenciālismu stāsta par Merso [*Mersault*] bēdām Alžīrijā, par personāžu, kas paliek pilnīgi vienaldzīgs pret viņa mātes nāvi vai pret iespēju precēties; būdams apātijā, viņš šauj no revolvera uz "arābu" tikai tādēļ vien, ka viņu apžilbinājis saules atspulgs uz arāba naža, un šī apātija turpinās pat tiesas procesā, kurā viņam piespriež nāves sodu un kura laikā viņš izraisa publikas smieklus, paziņojot, ka vienīgais iemesls viņa rīcībai bija saule.

29 — 1968. gada 31. jūlija likums.

30 — 9. oktobra likums Nr. 81-908 (*Oficiālais Vēstnesis*, 1981. gada 10. oktobris, 2759. lpp.). Nesen atbilstoši reformai, kas paredzēta 2007. gada 23. februāra Konstitucionālajā likumā Nr. 2007-239 (*Oficiālais Vēstnesis*, 2007. gada 24. februāris, 3355. lpp.), Francijas Republika norādīja uz šo atcelšanu savas Konstitūcijas 66. pantā.

25. Šajos apstākļos *Landgericht Regensburg* (Rēgensburgas Apgabaltiesa) lūdza *Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht* (Ārvalstu un starptautisko krimināltiesību institūts) sniegt atzinumu, un tas atbildēja, ka, lai gan aizmuguriski taisītā sprieduma tūlītēja izpilde nebija iespējama Francijas tiesību īpatnību dēļ, minētais spriedums no formālā un materiālā viedokļa ir ieguvis galīga lēmuma juridisko spēku, kas liedz uzsākt jaunu kriminālprocesu.

26. Turklāt šī pati tiesa atbilstoši Konvencijas 57. pantam lūdza Francijas Tieslietu ministriju sniegt informāciju par to, vai 1961. gada 26. janvāra spriedums ir šķērslis jauna procesa uzsākšanai Vācijā, ņemot vērā Konvencijas 54. pantu.

27. Parīzes kara tribunāla prokurors apstiprināja, ka spriedums ir ieguvis galīga lēmuma juridisko spēku, ka tas nav pārsūdzams kopš 1981. gada un ka tas nav izpildāms Francijā, jo ir iestājies soda izpildes noilgums, taču uzskatīja, ka Konvencijā noteiktais *ne bis in idem* princips šajā lietā nav piemērojams [31].

28. Šie dažādie viedokļi pastiprināja *Landgericht Regensburg* šaubas, un tā ar rīkojumu par prejudiciālā jautājuma uzdošanu vēlas noskaidrot, vai Konvencijas 54. pantā paredzēts, ka sodam kaut kad agrāk ir jābūt bijušam izpildāmam. Saskaņā ar iesniedzējtiesas argumentiem tiesības pieprasīt sākt jaunu procesu, kamēr nav beidzies noilguma termiņš [32], nozīmē, ka sodu var izpildīt tikai kopš šā termiņa izbeigšanās brīža, kas ir tieši tas brīdis, kad iestājas soda izpildes noilgums [33].

29. Līdz ar to *Landgericht Regensburg* apturēja tiesvedību un uzdeva Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai viena līgumslēdzēja puse var saukt pie krimināltiesiskās atbildības personu, attiecībā uz kuru citā līgumslēdzējā pusē ir taisīts galīgs spriedums, par tiem pašiem faktiem, ja šai personai noteikto sodu saskaņā ar tās valsts tiesībām, kas taisījusi spriedumu, nav bijis iespējams izpildīt?"

31 — Šī ideja ir acīmredzami pretrunīga, jo neatkarīgi no jautājuma, vai sods nav izpildīts vai pašlaik nav izpildes procesā, cits principa piemērošanas nosacījums ir tāds, ka šo sodu "vairs nevar izpildīt" atbilstīgi tās valsts tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts.

32 — Esmu pārliecināts, ka runa ir par termiņiem, ko skaita paralēli.

33 — Apzināti neapskatīšu jautājumu par sodu neizpildi amnestijas dēļ, jo šis aspekts ietilpst tikai un vienīgi valsts tiesas kompetencē, neskarot Tiesas kompetenci izvērtēt tā iespējamo ietekmi saistībā ar Konvencijas 54. pantu.

IV — Tiesvedība Tiesā

30. Rīkojums par prejudiciālā jautājuma uzdošanu Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2007. gada 21. jūnijā.

31. Tiesas Statūtu 23. pantā noteiktajā termiņā savus apsvērumus iesniedza Burkēns, Komisija, kā arī Čehijas, Ungārijas, Nīderlandes un Portugāles valdības.

32. Iespēja sniegt secinājumus radās pēc 2008. gada 19. februāra vispārējās sapulces, kad man 27. februārī tika paziņots, ka termiņš lūguma par tiesas sēdes rīkošanu iesniegšanai ir izbeidzies 25. februārī un neviens to nav iesniedzis.

V — Prejudiciālā jautājuma vērtējums

A — *Ievada piezīmes par "ne bis in idem" principu Šengenas acquis ietvaros*

1) Divas principa izpausmes

33. Tiesa atzīst atšķirīgu piemērojamību *ne bis in idem* principam atkarībā no tā, vai runa ir par konkurences jomu [34] vai par Eiropas Savienības "trešo pīlāru": lai gan abos gadījumos ir apstiprināts aizliegums uzlikt dubultu sankciju, tomēr tikai otrajā gadījumā [35] tas attiecas arī uz iespēju tikt divreiz tiesātam par vienu un to pašu nodarījumu (*nemo debet bis vexari pro una et eadem causa*).

34 — 1972. gada 14. decembra spriedums lietā 7/72 *Boehringer Mannheim*/Komisija (*Recueil*, 1281. lpp.), ar kuru tas atzīts par Kopienu tiesību vispārēju principu.

35 — Vervaele, J., El principio non bis in idem en Europa, *La orden de detención y entrega europea*, Arroyo, L. un Nieto, A., izd. Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2006, 229. lpp., uzsver principa ierobežotu piemērojamību konkurences tiesību jomā.

34. Ārvalstu tiesu taisīto spriedumu krimināllietās pilnīga atzīšana ir īsts izaicinājums Kopienu tiesību sistēmai, un Tiesa, neizvairoties no atbildības, saistībā ar personu brīvu pārvietošanos ir nospriedusi, ka Konvencijas 54. pants garantē šīs pamatbrīvības izmantošanas iespēju jebkurai personai, attiecībā pret kuru ir pieņemts galīgais spriedums, bez bailēm, ka citā līgumslēdzējā valstī pret to tiks veikta jauna krimināltiesvedība par tiem pašiem nodarījumiem [36].

2) Par tradicionālajiem pamatiem

35. Konvencijas 54. pants nepieļauj vairākkārt veikt krimināltiesvedību un attiecīgos gadījumos uzlikt sodu vienai personai par vienu un to pašu noteiktu pretlikumīgu rīcību, lai krimināltiesvedību un sodu kumulācijas dēļ nepieļautu atkārtotu *ius puniendi* piemērošanu [37].

36. Tiesiskās drošības princips krimināltiesvedībā garantē apsūdzētajam, ka viņu vēlreiz netiesās par to pašu rīcību, ja viņš jau bijis attaisnots, un ka viņam neuzliks jaunu sodu, ja viņš jau bijis notiesāts.

37. Turklāt nevar aizmirst taisnīguma lomu, kas ir samērīguma pamatā, aizliedzot kumulēt sodus [38]; ja papildus iekļaušanai atpakaļ sabiedrībā [39] ikvienam sodam ir divējāds mērķis — sodīt un atturēt, sodot par rīcību un atturot citus iespējamus pārkāpējus to atkārtot, tam tomēr arī jāizsver šie mērķi, ievērojot atbilstošo līdzsvaru starp attiecīgās rīcības sodīšanu un brīdinājumu citiem.

38. Visbeidzot, tā kā tā ir tiesību sistēmas struktūras prasība, *ne bis in idem* principa leģitimitāte balstās arī uz *res judicata* respektēšanu.

36 — Attiecīgi 38., 32., 57. un 27. punkts spriedumos, kas pieņemti apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge*, lietā *Miraglia*, lietā *Van Straaten* un lietā *Gasparini* u.c.

37 — Secinājumi, kas sniegti apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge* (48. un turpmākie punkti) un lietā *Van Esbroeck* (18. un turpmākie punkti).

38 — Lai gan jautājuma prozaiskums nerunā par labu tā izskatīšanai no literatūras viedokļa, tomēr nevar nepievērst uzmanību A. Dimā šā principa interpretācijai viņa *Impressions de voyage*, izd. Michel Lévy Frères Libraires-Editeurs, Parīze, 1855, 57. lpp., ko viņš jautri un, neievērojot stingri juridisku pieeju, saista ar problēmu piemērot divas reizes vienu un to pašu sodu, kad viņš apraksta drošu metodi, ko "cadi" izmantoja, lai vienkāršotu tiesvedību Kairā; aizturot zagli, viņam nogriež ausi, un tad atkārtošanas gadījumā "nav iespējams noliegt vainu, ja vien auss nav ataugusi, kas notiek reti; tātad otro nogriež atbilstoši juridiskajai aksiomai *non bis in idem*".

39 — Henzelin, M., Ne bis in idem, un principe à géométrie variable, *Revue Pénale Suisse*, 123. sējums, 2005, 4. burtnīca, izd. Stämpfli Editions SA, 347. lpp.

3) Jaunākas izmaiņas

a) Par uzticību starp valstīm...

39. Kaut arī šis jēdziens Eiropas krimināl-procesa tiesību sistēmā ir jauns, tas ir pamatā savstarpējās atzīšanas principam [40], kas ieviests ar 1999. gada 16. oktobra Tamperes Eiropadomes secinājumu 33. punktu [41].

40. Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmuma 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm [42] preambulas desmitajā apsvērumā ir tieši norādīts uz augstu savstarpēju dalībvalstu uzticību.

41. Viss iepriekš minētais ļāva domāt, ka Tiesa nekavēsies uzsvērt — kā tā arī izdarīja pie pirmās iespējas [43] —, cik svarīga ir savstarpējā uzticība, kas ir nepieciešams nosacījums Konvencijas 54. panta piemērošanai, saskaņā ar kuru katrai dalībvalstij ir jāakceptē veids, kādā krimināltiesības tiek piemērotas pārējās, pat gadījumā, kad šajā dalībvalstī tiktu panākts cits risinājums; citiem vārdiem sakot, no seku viedokļa savstarpējās uzticības *ratio* ir utilitārisma nokrāsa, atbalstot savstarpējās atzīšanas principu.

42. Tomēr, kaut arī šis Tiesas sniegtais skaidrojums atvieglo noteiktu lietu atrisināšanu, ar to nepietiek citās lietās, it īpaši tāpēc, ka ciešākas sadarbības sistēma piešķir dažādām valsts tiesām galveno lomu, kas prasa paaugstinātas interpretācijas prasmes [44].

40 — Tas būtu jāpieņem bez šaubām, kā par to pamatoti atgādina Moreiro González, C. J., *Las claúsulas de seguridad nacional*, izd. Iustel, Portal Derecho S. A., Madride, 2007, 132. un 133. lpp.: valsts piekrišana principā rada starptautiskās normas un pamatjautājumu par valstu saistībām.

41 — Nedaudz vēlāk uzticības jēdziens tika minēts pasākumu programmā, ar kuru īstenotu tiesas lēmumu savstarpējas atzīšanas principu krimināllietās (OV 2001, C 12, 10. lpp.), lai "pastiprinātu ne tikai sadarbību starp dalībvalstīm, bet arī cilvēktiesību aizsardzību. [..] Lēmumu krimināllietās savstarpējās atzīšanas principa ieviešanas priekšnoteikums ir tas, ka dalībvalsts uzticas citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām. Šīs uzticības pamatā it īpaši jābūt kopīgai apņēmībai attiecībā uz tādiem principiem kā brīvība, demokrātija un cilvēktiesību ievērošana, pamatbrīvības un tiesiskā kārtība".

42 — OV L 190, 1. lpp.

43 — Iepriekš minētā 2003. gada 11. februāra sprieduma apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge* 33. punkts, kas atbilst manu secinājumu 124. punktam.

44 — Privileģētā pieredze, ko esmu guvis, strādājot par valsts tiesnesi un vēlāk par ģenerāladvokātu Luksemburgā, ļauj man nepiekrist apsvērumiem, kas izklāstīti Flore, D., La notion de confiance mutuelle: l'alpha ou l'oméga d'une justice pénale européenne, *La confiance mutuelle dans l'éspace européen/ Mutual Trust in the European Criminal Area*, izd. Editions de l'Université de Bruxelles, 2005, 17. lpp.: "Ja Briseles tiesnesim reizēm var būt šaubas par viņa kolēģa no Arlonas vai Briges piemērotību, kā viņam varētu būt pārliecība par lēmumiem, ko pieņem tālu esošais kolēģis, kuru viņš nekad nav redzējis un noteikti nekad nesatiks, kurš pieņem lēmumu valstī, ko viņš nepazīst un uz ko, iespējams, nekad netiks, kuram, iespējams, nav tāds pats statuss vai neatkarība kā viņam, kurš piemēro citas tiesības un runā citā valodā [..]".

43. Atbilstīgs līdzeklis, lai novērstu pārpratumus, varētu būt dalībvalstu krimināltiesību un kriminālprocesa tiesību saskaņošana [45], jo atturība no lēmumu pieņemšanas šajā tiesību jomā parasti pazūd, tiklīdz tiek konstatēts, ka citā valstī pieņemtais lēmums krimināllietā sniedz identiskas garantijas.

44. Pašlaik *ne bis in idem* princips joprojām izpaužas kā kopīgās uzticības karognesējs, jo neatkarīgi no tā, vai konverģence kādreiz tiks īstenota, Konvencijas 54. pants nav atkarīgs no krimināltiesību aktu tuvināšanas starp valstīm [46]; tieši otrādi — tuvināšanas trūkums vēl jo vairāk pastiprina tā piemērojamību.

45. Lai gan katrai valstij ir jāprezumē, ka visas pārējās ievēro noteiktus nosacījumus, it īpaši pamattiesību jomā, pieredze liecina par to, ka savstarpēja uzticība ir normatīvs princips, kurš ietver ar trešo pīlāru saistīto pienākumu interpretācijas normas un kam ir lojālās sadarbības principam līdzvērtīga loma [47].

46. Lai gan tās avots ir atrodams abstraktajā valstu sadarbības jomā, savstarpējā atzīšana izpaužas tādējādi, ka individuālās garantijas kļūst "taustāmākas" [48], un tādēļ tiek pārbaudīti pieņemtie standarti subjektīvo tiesību jomā, kurā apstāklis, ka tiesību subjekti bieži vien atsaucas uz šīm tiesībām, palielina iespējamību panākt kopīgu izpratni.

b) …līdz indivīda tiesību atzīšanai

47. Neraugoties uz panākto progresu, galveno brīvību (tādu kā [brīva] aprite) atdalīšana no aizlieguma tiesāt vai uzlikt sodu "divreiz par vienu un to pašu nodarījumu" joprojām prasa ievērojamas pūles, kuras tiek attaisnotas atkarībā no sasniegtā integrācijas līmeņa Eiropas Savienībā, kurā pilsonis tiek uztverts kā tiesību īpašnieks un persona, kas gala rezultātā gūst labumu no normām [49].

48. Tomēr neuzskatu par problēmu papildināt normas (neaizstājot tās) par sadarbību starp valstīm, kuru pamatā ir savstarpēja

45 — To var uztvert kā mērķi, taču nekādā ziņā tas nav vienīgais priekšnosacījums telpas, kurā valda brīvība, drošība un tiesiskums, izveidei.

46 — Iepriekš minētā 2003. gada 11. februāra sprieduma apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge* 32. punkts.

47 — De Schutter, O., La contribution du contrôle jurisdictionnel à la confiance mutuelle, *La confiance mutuelle dans l'éspace européen/Mutual Trust in the European Criminal Area*, izd. Editions de l'Université de Bruxelles, 2005, 103. lpp.

48 — Es uzsveru, ka *ne bis in idem* princips ietver vienu no šīm individuālajām garantijām.

49 — Manos secinājumos apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge* es pievērsu uzmanību šim jutīguma deficītam un uzsvēru, ka Konvencijas 54. un turpmākie panti ir jāaplūko no pilsoņa viedokļa (114. un 115. punkts).

uzticība, ar pieeju, kas sliecas piemērot pamatbrīvības kā atskaites punktu [50], jo *ne bis in idem* princips ir uztverams kā tiesas aizsardzības pret *ius puniendi* izpausme, kas izriet no tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu [51], kurām turklāt ir konstitucionālo tiesību statuss dažās valstīs, kas ir Šengenas sistēmas dalībnieces [52].

49. *Ne bis in idem* princips tā īsto normatīvo blīvumu iegūst līdz ar subjektīvo tiesību uz vienveidīgu pieeju attiecībā uz sankcijām izveidi [53], būdams nostiprināts uz stingra pamata, kas palīdz kompensēt dažu institūtu, tādu kā noilgums, *res judicata* vai dažādas samērīguma teorijas, vājos aspektus [54], ko nevar apmierinoši atrisināt tikai valstu savstarpējas uzticības principa izmantošana [55].

50. Šīs perspektīvas ir kļuvušas skaidrākas līdz ar *ne bis in idem* principa atsevišķu atzīšanu Eiropas Savienības Pamattiesību hartā [56], kuras 50. pantā ir noteikts, ka "nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu".

51. Pamattiesību daudzo aspektu vidū īpaša uzmanība ir jāpievērš ierobežojumiem un izņēmumiem, kas tajās paredzēti attiecībā uz savstarpējo atzīšanu [57], pie nosacījuma, ka tas atbilst principiem, kas ir kopīgi visām dalībvalstīm [58].

50 — Peers, S., *EU Justice and Home Affaire Law*, 2. izdevums, izd. Oxford University Press, 2006, 460. lpp., atklāj Eiropas Savienībā — kā augsta integrācijas līmeņa atspoguļojumu — noteiktus sadarbības krimināllietās pasākumus, kas, viņaprāt, veicina starptautisko cilvēktiesību normu attīstību.

51 — Esmu ieteicis šo interpretāciju manos secinājumos apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge*.

52 — Šis princips ir ietverts arī tādos starptautiskajos nolīgumos kā 1966. gada 19. decembra Starptautiskais pakts par civilajām un politiskajām tiesībām (14. panta 7. punkts) vai Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. protokols (4. pants). Tomēr šie dokumenti ir saistīti ar šā principa iekšējo dimensiju, nodrošinot to piemērošanu valsts jurisdikcijā.

53 — Kā norādījusi ģenerāladvokāte Šarpstone, "valstij ir tikai viena iespēja izvērtēt un pieņemt spriedumu par personas izdarīto, iespējams, krimināli sodāmo darbību" (viņas 2006. gada 15. jūnijā sniegto secinājumu lietā *Gasparini* u.c. 92. punkts).

54 — Šie vājie aspekti pastāvēs tik ilgi, kamēr netiks saskaņotas krimināltiesības un kriminālprocesa tiesības.

55 — Labs piemērs šajā sakarā ir iepriekš minētā lieta *Gasparini* u.c., kurā Tiesa izvēlējās maksimālistisku pieeju savstarpējās uzticības jautājumā un nepiekrita ģenerāladvokātes Šarpstones secinājumiem, kas savukārt uzskatīja, ka šo jēdzienu nevar uzskatīt par pietiekamu pamatu *ne bis in idem* principa piemērošanai valsts nolēmumiem par kriminālprocesa izbeigšanu saistībā ar noilguma iestāšanos (108. un turpmākie punkti).

56 — Manos 2006. gada 12. septembrī sniegtajos secinājumos lietā C-303/05 *Advocaten voor de Wereld*, kurā spriedums taisīts 2007. gada 3. maijā (Krājums, I-3633. lpp.), es apgalvoju, ka "Hartai ir jābūt obligāti izmantojamai kā būtiskam interpretācijas līdzeklim, aizsargājot pilsoņiem piešķirtās garantijas, kas ietilpst dalībvalstu mantojumā. Uz šo izaicinājumu ir jāatbild piesardzīgi, bet stingri, pilnīgā pārliecībā, ka, ja pamattiesību aizsardzība ir obligāta Kopienas pīlārā, tad no tās vairs nevar atteikties trešajā pīlārā, jo pēc tās satura būtības tā var ietekmēt personīgas brīvības, kas ir priekšnosacījums visām pārējām, pašus pamatus". Tāpat ar 2007. gada 13. decembra Lisabonas līgumu tika grozīts LES 6. pants, to papildinot ar šādu punktu: "Savienība atzīst tiesības, brīvības un principus, kas izklāstīti 2000. gada 7. decembra Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, un šai Hartai ir tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem".

57 — Tas izriet no LES 6. panta un iepriekš minētā Padomes Pamatlēmuma 2002/584/TI 1. panta 3. punkta.

58 — Tiesas 2004. gada 14. oktobra sprieduma lietā C-36/02 *Omega* 34., 37. un 38. punkts (Krājums, I-9609. lpp.).

B — *"Galīgā sprieduma" jēdziens*

52. No *Landgericht Regensburg* uzdotā jautājuma formulējuma ir redzams, ka tās problēma ir saistīta vienīgi ar Konvencijas 54. panta, kurā aizliegta vajāšana par tiem pašiem nodarījumiem, piemērojamību tad, ja notiesāšanas gadījumā sodu "vairs nevar izpildīt".

53. Tomēr vispirms ir jāpārbauda, vai aizmuguriski veiktā notiesāšana ir "galīgs spriedums" minētās normas izpratnē, ņemot vērā, ka nav iespējams tūlīt izpildīt sodu, jo gadījumā, ja tiek atrasta aizmuguriski notiesātā persona, ir jāuzsāk jauns process.

1) Interpretācija

54. Iepriekš minētajā 2007. gada 18. jūlija spriedumā lietā *Kretzinger* šis jautājums tika atstāts bez izskatīšanas [59], tā 67. punktā norādot, ka "jautājums, vai aizmuguriski pasludināts spriedums, kura izpildi atbilstoši Pamatlēmuma 5. panta 1. punktam var pakļaut nosacījumiem, ir uzskatāms par nolēmumu, ar kuru persona ir "notiesāta ar galīgu tiesas spriedumu" KĪŠN 54. panta izpratnē, [..] nav jāpārbauda".

55. Tomēr Tiesa izmantoja plašu kritēriju, apstiprinot nepieciešamību Eiropas Savienībā respektēt nolēmumus, ar kuriem apsūdzētās personas procesuālais stāvoklis tiek noslēgts atbilstoši tās valsts tiesību aktiem, kurā tikušas ierosinātas attiecīgās procedūras.

56. Tātad Tiesa galīgā sprieduma jēdzienā iekļauj valsts procedūras pārtraukšanu, kad prokuratūra izdod rīkojumu par krimināl-

59 — Savukārt ģenerāladvokāte Šarpstone šo jautājumu izskatīja savos 2006. gada 5. decembrī sniegtajos secinājumos, kuros viņa, pamatojoties uz savstarpējās uzticības principu, apgalvoja, ka uz aizmuguriski taisītu spriedumu attiecas Konvencijas 54. pantā paredzētā aizsardzība, ja vien tas atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. panta prasībām (101. punkts).

procesa izbeigšanu, nenododot lietu tiesā (apvienotās lietas *Gözütok* un *Brügge*), kā arī nolēmumus, ar kuriem apsūdzēto personu attaisno vai nu pierādījumu trūkuma dēļ (lieta *Van Straaten*), vai arī noilguma iestāšanās dēļ (lieta *Gasparini* u.c.).

57. Turklāt, lai gan pastāv atšķirības starp dažādām Konvencijas 54. panta valodu versijām [60], teleoloģisks iemesls, saskaņā ar kuru ir jāveicina personu aprite, nepārprotami iekļaujas brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, kuras izveide tiktu apdraudēta, ja valsts procedūru īpatnības neļautu izmantot plašu galīgā sprieduma jēdziena nozīmi.

58. Pēc idejas *res judicata* [61] piešķir spriedumam tiesisko statusu, kas nav grozāms nekādā veidā vai nu tāpēc, ka nepastāv pārsūdzēšanas iespēja, vai arī tāpēc, ka sūdzība nav iesniegta tiesību aktos noteiktajā termiņā [62].

2) Aizmuguriski pasludināts spriedums

59. Valstu starpā pastāvošās konceptuālās atšķirības attiecībā uz *in absentia* pieņemtiem tiesas nolēmumiem ir šķērslis netraucētai sadarbībai krimināllietās; tas cita starpā tika norādīts nesen ierosinātajās iniciatīvās [63], ar kurām mēģināts radīt vienveidības iedīgļus, organizējot kritērijus saistībā ar kopīgiem noteikumiem, kuru mērķis ir samazināt šīs atšķirības.

60. Aplūkojamajā lietā iespējamais vēlākais spriedums acīmredzami novērstu Bones Tribunāla taisītā sprieduma "galīgo" raksturu no Konvencijas 54. panta viedokļa.

61. Tomēr šaubas ir ierobežotas laika ziņā, jo — kā to apstiprina Parīzes Kara tribunāla prokurors — spriedums ir ieguvis galīga lēmuma spēku 1981. gadā, t.i., pirms procesa uzsākšanas Vācijā; šis atzinums [64] nevar tikt apstrīdēts Kopienu tiesību līmenī.

60 — Es arī esmu minējis šīs lingvistiskās atšķirības citā kontekstā manos secinājumos apvienotajās lietās *Gözütok* un *Brügge*.

61 — Atbilstoši 1. pantam noraidītajā Grieķijas Republikas iniciatīvā, lai pieņemtu Padomes pamatlēmumu par *ne bis in idem* principa piemērošanu (OV 2003, L 100, 24. lpp.), spriedums ir galīgs, ja tam atbilstoši valsts tiesībām ir *res judicata*. Par citām perspektīvām skat. Almagro, J. un Tomé, J., *Instituciones de Derecho Procesal. Proceso Penal*, izd. Trivium, Madride, 1994, 347. lpp., un Cortés, V., *Derecho Procesal. Parte General. Proceso Civil*, 6. izdevums, izd. Tirant lo Blanch, Valensija, 1992, 1. sējums, 488. lpp.

62 — Šo ideju atspoguļo redakcija franču valodā "définitivement jugé", angļu valodā "finally disposed", vācu valodā "rechtskräftig abgeurteilt" vai itāļu valodā "giudicata con sentenza definitiva", lai gan, piemēram, Spānijas tiesību sistēmā šis nolēmumu veids ir apzīmēts ar terminu "sentencia firme", ko apstiprina Konvencijas 54. panta versija spāņu valodā, jo ar "sentencia definitiva" apzīmē tikai spriedumu, kas taisīts pirmajā instancē.

63 — Piemēram, Slovēnijas, Francijas, Čehijas, Zviedrijas, Slovākijas, Apvienotās Karalistes un Vācijas valdību iniciatīva, kas ierosināta Eiropas Savienības Padomē 2008. gada 14. janvāra darba dokumentā Nr. 5213/08, lai veicinātu tiesu sadarbību un aizmuguriski taisīto spriedumu savstarpējo atzīšanu.

64 — Ir jāuzsver saskanība ar lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norādīto informāciju, jo ar lēmuma pasludināšanu bija sācies termiņš, kurā notiesātais varēja to apstrīdēt, kā arī soda izpildes noilguma termiņš un tātad līdz ar šo divu termiņu izbeigšanos, nepastāvot nekādai pārskatīšanas iespējai, lēmums no materiālā un formālā viedokļa kļuva neatceļams.

62. Tiesai tomēr jāņem vērā, ka Konvencijas 54. pantā netiek prasīts, lai spriedums kļūtu galīgs tā pasludināšanas brīdī, jo pietiek ar to, ka šis nosacījums ir izpildīts brīdī, kad sākas otrais process [65]; attiecībā uz Burkēnu tas tika uzsākts 2002. gadā, kad kara tribunāla spriedums jau bija ieguvis galīga lēmuma spēku Francijas tiesiskā regulējuma izpratnē.

63. Turklāt atbilstoši dažādiem tiesību dokumentiem [66] apsūdzētās personas klātbūtne ļauj tai īstenot savu aizstāvību un savas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu [67]; turklāt Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI [68] ļauj prasīt no valsts, kas vēlas panākt aizmuguriski piespriestā soda izpildi, sniegt pietiekamas garantijas, ka notiesātajai personai būs iespēja lūgt lietas atkārtotu izskatīšanu, kurā tiktu garantētas tās pamattiesības.

64. Šīs apsūdzētajai personai paredzētās garantijas pārveidošana par nosacījumu, kas atceļ citas tiesības, radītu absurdu situāciju, kas notiktu, ja *ne bis in idem* principa piemērošana attiektos tikai uz lēmumiem, kas izslēdz jebkādu pārskatīšanu par labu apsūdzētajai personai.

65 — Šajā sakarā paskaidrojumus var atrast manos secinājumos lietā *Van Esbroeck*, kuros es izvērtēju Konvencijas 54. panta piemērojamību laikā.

66 — Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pants un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. pants.

67 — Lai iepazītos ar apsūdzību, izmantotu iespēju tikt uzklausītam objektīvā tiesā, izmantotu advokāta palīdzību un piedalītos pierādījumu savākšanā.

68 — 5. panta 1. punkts.

65. Ievērojot iepriekš izklāstītos iemeslus, aizmuguriski taisīts spriedums ir jāuzskata par "galīgu" Konvencijas 54. panta piemērošanas nolūkā.

C — *Nosacījums par "soda neizpildi"*

66. Šajā prejudiciālajā tiesvedībā nav strīda par to, ka tajā brīdī, kad tika uzsākts process Vācijā, sods nebija izpildāms Francijā, jo, pirmkārt, attiecībā uz to bija iestājies noilgums un, otrkārt, šī valsts bija atcēlusi nāvessodu un pieņēmusi likumu par amnestiju attiecībā uz notikumiem Alžīrijā.

67. Tomēr *Landgericht Regensburg* uzdotais jautājums ir par to, vai soda izpildes šķērslim ir jābūt vēlākam par tā uzlikšanu, kā apgalvo Ungārijas valdība, norādot, ka Konvencijas 54. pants pieļaujot *a posteriori* radušos šķēršļus, taču neparedzot gadījumu, kad sodu nevar izpildīt jau no paša sākuma, kā aplūkojamajā lietā, kurā Burkēna neierašanās [tiesā] padarīja neiespējamu jauna procesa, lai īstenotu sodu, organizēšanu.

68. Minētā valdība balstās uz 54. pantā izmantoto formulējumu "vairs nevar izpildīt", lai *a sensu contrario* secinātu, ka sodam ir bijis jābūt izpildāmam kādā agrākā brīdī.

69. Šis arguments nešķiet pārliecinošs, jo vārdu nozīme ne vienmēr ir atbilstošs atskaites punkts, kā to vairākkārt uzsvērusi Tiesa [69]; turklāt, manuprāt, izteiciena lakoniskums norāda vienīgi uz to, ka sods kļūst izpildāms tad, kad tiek iecerēts sākt jaunu procesu, bet ne agrāk, saglabājot normas lietderīgu iedarbību.

70. Tomēr 54. pants attiecas uz valsts krimināltiesību normām, kas, ņemot vērā to *ultima ratio* būtību, izslēdz jebkādu plašu interpretāciju [70], kas būtu pretrunā tiesiskuma principam [71], kurš ir spēkā atbilstoši dalībvalstu kopīgajām tradīcijām un kurš ir tieši [72] iekļauts Kopienu tiesībās [73].

71. Neskarot šos apsvērumus, jānorāda, ka Nīderlandes valdība ir minējusi interesantu ideju par to, cik grūti ir iedomāties situāciju, kurā ar galīgo spriedumu uzliek neizpildāmu sodu [74].

72. Izvērtējot tādas normas piemērojamību, ar ko apstiprina soda, nevis sprieduma izpildāmību, ir jābūt īpaši uzmanīgam.

73. Ņemot to vērā, ir jāatšķir izpildāms spriedums (*jugement exécutable*) no sprieduma, kas paredzēts izpildei (*jugement exécutoire*) [75]; lai gan Francijas tiesiskais regulējums

69 — 1989. gada 13. jūlija spriedumā lietā 173/88 *Henriksen* (*Recueil*, 2763. lpp.) ir noraidīts šis interpretācijas veids, norādot, ka "par attiecīgā jēdziena saturu nevar spriest, pamatojoties tikai uz teksta interpretāciju" (11. punkts).

70 — Berdugo, I., Arroyo, L., García, N., Ferré, J., un Ramón, J., *Lecciones de Derecho penal. Parte general*, izd. Praxis, Barselona, 1996, 37. lpp., norāda, ka tiesiskuma princips prasa respektēt "likumam — Parlamenta monopolam — rezervētu jomu, lai definētu noziedzīgus nodarījumus un piemērotu sodus, izņemot jebkādus zemākā līmeņa aktus un ierašas; krimināltiesību normu precīzu, konkrētu vai ierobežojošo definīciju; aizliegumu veikt plašu interpretāciju vai interpretāciju pēc analoģijas *in malam partem*; apsūdzētajam nelabvēlīgo krimināltiesību normu atpakaļejošā spēka aizliegumu [..]". Līdzīgā veidā, Vogel, J., Principio de legalidad, territorialidad y competencia judicial, *Eurodelitos. El derecho penal económico de la Unión Europea*, Tiedemann, K. un Nieto, A., izd. Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2004, 32. lpp., uzsver, ka aizliegums veikt interpretāciju pēc analoģijas un sašaurinātas interpretācijas pienākums ir atzīti visās dalībvalstīs bez izņēmumiem, jo tie izriet no tiesiskuma principa.

71 — Tiesiskuma princips ir viens no Kopienu tiesību vispārējiem principiem, cita starpā atbilstoši iepriekš minētajam spriedumam lietā *Advocaten voor de Wereld*, 46. un 49. punkts.

72 — 2005. gada 3. maija spriedums apvienotajās lietās 387/02, 391/02 un 403/02 *Berlusconi* u.c. (Krājums, I-3565. lpp., 67. punkts) ar norādēm uz 2003. gada 12. jūnija spriedumu lietā C-112/00 *Schmidberger* (*Recueil*, I-5659. lpp.) un 2003. gada 10. jūlija spriedumu apvienotajās lietās C-20/00 un C-64/00 *Broker Aquaculture* un *Hydro Seafood* (*Recueil*, I-7411. lpp.).

73 — Princips, kuram veltīts 49. pants Eiropas Savienības Pamattiesību hartā.

74 — "Nīderlandes valdība turklāt nevar iedomāties situāciju, kurā ar galīgo spriedumu uzliek sodu, attiecībā uz kuru kādā vēlākā brīdī varētu atzīt, ka to nekad nav bijis iespējams izpildīt" (tās apsvērumu 40. punkts).

75 — Šo divējādu situāciju var ilustrēt ar Spānijas administratīvo tiesību jēdzieniem "autotutela declarativa" un "ejecutiva"; pirmais jēdziens ir saistīts ar valsts iestāžu aktu tiesiskuma prezumpciju, ja vien tos nav pārsūdzējis viens vai vairāki adresāti, savukārt otrais jēdziens ir saistīts ar faktisko stāvokli un ļauj veikt piespiedu izpildi, ja adresāti iebilst pret lēmuma izpildi (García de Enterría, E. un Fernández, T. R., *Curso de Derecho administrativo I*, 6. izdevums, izd. Civitas, Madride, 1996, 490. un 491. lpp.).

neļauj izpildīt sodu bez jauna procesa, tas nekādā veidā nemazina sprieduma kā juridiska dokumenta spēku, kas *ipso iure* ietekmē apsūdzēto kā personu un viņa mantu, par ko liecina Burkēna atbildības pārbaude jaunā procesā, ja viņš tiktu atrasts, kā arī viņa mantas arests.

74. Vienlaikus sods kļūst izpildāms, tiklīdz ir novērsts procesuāls šķērslis, kura dēļ tam nebija praktiskas nozīmes, pārējos aspektos neietekmējot tā iekšējo spēkā esamību [76], kas jānošķir no tā efektivitātes.

75. Iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ iesaku Tiesai interpretēt Konvencijas 54. pantu tādējādi, ka tas ir piemērojams arī sodam, kas uzlikts ar galīgu spriedumu un kuru valsts procesuālo tiesību īpatnību dēļ nekad nav bijis iespējams izpildīt.

D — *Par amnestiju, par "ne bis in idem" principu un par to atšķirīgo būtību*

76. Tas, ka es neaplūkoju veidu, kādā nāvessoda atcelšana un soda izpildes noilgums kavē Bones Tribunāla sprieduma izpildi, nav izvairīšanās no problēmas: tas, ka atbilde ir acīmredzama, no vienas puses, un valsts tiesu ekskluzīvās kompetences respektēšana, no otras puses, padara šā jautājuma turpmāku izskatīšanu lieku un neatbilstošu.

77. Tomēr apdomības apsvērumi liek apskatīt, vismaz īsumā, amnestijas ietekmi, ņemot vērā to formu daudzveidību, kurās izpaužas šis žēlsirdības izņēmuma mehānisms dažādās tiesību sistēmās.

78. Ženēvas konvencijas Otrais protokols [77] saista amnestiju ar miera atjaunošanu un samierināšanos pēc tādu satricinājumu periodiem, kas izraisījuši vardarbīgu konfrontāciju sabiedrībā.

79. Ir jānomierina jūtas pret ļoti precīzu etioloģiju, kuras izraisījuši kopēji notikumi un kuras politiski un sociāli šķeļ sabiedrību.

76 — Neatkarīgi no tā, ka runa ir par nāvessodu, kas būtībā nav saderīgs ar brīvībām un tiesībām, kuras Eiropas Savienība neatlaidīgi aizsargājusi.

77 — Konkrētāk, tā 6. panta 5. punkts, kurā ir noteikts, ka, "izbeidzoties karadarbībai, varas iestādes cenšas veikt cik vien iespējams plašu amnestiju attiecībā uz personām, kas piedalījušās bruņotā konfliktā [..]".

80. Šī terminoloģija plašākā nozīmē [78] aptver visu veidu piedošanas vai soda samazināšanas pasākumus, tostarp apžēlošanu [79]; citās nozīmēs tā attiecas tikai uz lēmumiem, ko pieņem parlaments saskaņā ar likumu pieņemšanai paredzēto procedūru.

81. Lai gan attiecībā uz šiem žēlsirdības aktiem Eiropā pastāv ievērojamas atšķirības saistībā ar tādiem dažādiem kritērijiem kā tipoloģija, mērķis un pat nodarījumu, uz kuriem tie var attiekties, būtība [80], visiem šiem aktiem ir raksturīgs tas, ka visās valstīs ar tiem var izbeigt *ius puniendi* un to rezultātā iestādes, kas nav tiesas, atceļ sprieduma krimināllietā sekas [81].

82. Šis žēlsirdības aktu kopums, kas ir atšķirīgi pēc to pamatā esošām idejām, bet ir vienveidīgi no sasniedzamo mērķu viedokļa, atbilst patieso politiskas gribas izpaudumu kopumam, kas balstās uz izdevības principiem, kuri pamatojas valstu suverenitātē attiecībā uz to iekšējo konfliktu risināšanu.

83. Kopienu *ne bis in idem* principa piemērošanas jomā savstarpējai uzticībai nav jāattiecas uz gadījumiem, kad sodu neizpilda saistībā ar šo plašo valsts pilnvaru izmantošanu, jo šajos gadījumos savstarpējās atzīšanas loģika vairs nedarbojas jomā, kurā likumus piemēro tiesas iestādes, tiktāl, ciktāl to tātad sagroza pārsvarā socioloģiski un politiski faktori.

84. Nav nejauši, ka saskaņā ar Pamatlēmumu par Eiropas apcietināšanas orderi amnestija ir viens no obligātajiem iemesliem, lai neizpildītu sodu, kad attiecīgās valsts jurisdikcijā ir kriminālvajāšanas uzsākšana par attiecīgo nodarījumu saskaņā ar tās krimināllikumu (3. panta 1. punkts).

85. No pamattiesību viedokļa amnestija tāpat neļauj attaisnot soda neizpildi, piemērojot *ne bis in idem* principu; būtībā, neatkarīgi no fakta, ka tā varētu izrādīties bīstams instruments, kas veicinātu pamattiesību pārāk zemu novērtējumu [82], ir vēlreiz jākonstatē divu dažādu dimensiju sajaukšana, jo amnestijas pamati ir pilnīgi atšķirīgi no pamattiesību vērtībām un to īsteno tik nenoteiktos un nestabilos apstākļos, ka tai nav piemērojami klasiskie juridiskās racionalitātes kritēriji un tā izslēdz jebkādu tiesas kontroles iespēju [83].

78 — Bernardi, A. un Grande, C., Amnistía. La prescripción del delito y de la sanción, *La orden de detención y entrega europea*, Arroyo, L. un Nieto, A., izd. Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2006, 260., 261. un 275. lpp.

79 — Salīdzinājumā ar citiem žēlsirdības aktiem, kas attiecas uz personu grupu, apžēlošana ir individuāla.

80 — Bernardi, A. un Grande, C., minēts iepriekš, 262. lpp.

81 — Pradel, J., *Droit Pénal général*, Parīze, 2002, 669. lpp.

82 — Amerikas Cilvēktiesību tiesa ir kritiski izteikusies par dažām piedošanas formām 2001. gada 14. marta spriedumā lietā *Barrios Altos* pret Peru, C sērija, Nr. 45.

83 — Uz "apžēlošanu" kā "diskrecionāras varas" autonomu formu pat pēc tās definīcijas neattiecas tiesu kontrole.

VI — Secinājumi

86. Šo apsvērumu dēļ es iesaku Tiesai uz prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

1990. gada 19. jūnijā parakstītās konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 54. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka viena valsts nevar saukt pie krimināltiesiskās atbildības personu, attiecībā uz kuru citā valstī ir taisīts galīgs spriedums, par to pašu nodarījumu, ja šai personai noteikto sodu saskaņā ar tās valsts tiesībām, kas taisījusi spriedumu, nekad nav bijis iespējams izpildīt.